

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ШАРОФ РАШИДОВ НОМИДАГИ САМАРҚАНД ДАВЛАТ
УНИВЕРСИТЕТИ

“ТАСДИҚЛАЙМАН”

СамДУ ректори

проф. *Р.И. Халмурадов*

Р.И.Халмурадов

_____ 2022 йил

06.01.09- ЎСИМЛИКЛАРНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ ИХТИСОСЛИГИ
БЎЙИЧА ТАЯНЧ ДОКТОРАНТУРАГА
КИРИШ СИНОВЛАРИ УЧУН МАХСУС ИХТИСОСЛИК
ФАНЛАРИДАН

ДАСТУР БАҲОЛАШ МЕЗОНИ

Самарқанд-2022 й.

Аннотация:

Дастур 06.01.09- Ўсимликларни химоя қилиш ихтисослигига кирувчилар учун 5А410301 - Ўсимликлар химояси (усуллари бўйича), 5А410302 – Энтомология, 5А410303 – Фитопатология, 5А410304 – Ўсимликлар химоясида мониторинг ва башорат ва 5А411501 – Ўсимликлар ва қишлоқ хўжалик маҳсулотлари карантини мутахассисликларини 2019 йилда тасдиқланган ўқув режасидаги асосий фанлар асосида тузилди.

ТУЗУВЧИЛАР:

Хашимов Ф.Х.

СамДУ, Агрокимё ва ўсимликларни химоя қилиш кафедраси мудир, қишлоқ хўжалиги фанлари доктори, профессор.

Умурзоков Э.

СамДУ, Агрокимё ва ўсимликларни химоя қилиш кафедраси профессори, қишлоқ хўжалиги фанлари доктори.

Ахмедов С.И

СамДУ, Агрокимё ва ўсимликларни химоя қилиш кафедраси доценти.

Дастур Агробиотехнологиялар ва озиқ-овқат хавфсизлиги факультетининг 2022 йил 23 июндаги № 12 сонли Кенгаш йиғилишида муҳокама қилинган ва тасдиқлашга тавсия этилган

КИРИШ

06.01.09- Ўсимликларни ҳимоя қилиш ихтисослиги— қишлоқ хўжалиги экинларни зараркунанда ва касалликлардан ҳимоя қилиш учун биринчи навбатда зарарли организмларнинг тур таркибини тўғри аниқлаш, уларнинг биологияси ва экологик факторларга талаблари, ривожланиши, тарқалиши, бир мавсумдан иккинчисигача қандай сақланиши ҳақидаги ва бошқа маълумотларга эга бўлиш ва шулар асосида қишлоқ хўжалик экинларини ҳимоя қилишнинг самарали усулларини билиш ва уларни тўғри муддатларда қўллаш лозим бўлади. Бунинг учун шу соҳага тегишли фанларни, жумладан юқорида келтирилган маълумотларни чуқур ўзлаштирган, экинларда учрайдиган зараркунанда ва касалликларнинг тур таркиби ва карантин зарарли организмларни тўғри аниқлай оладиган, самарали кураш чораларини аниқ биладиган ва уларни ўз вақтида қўллашни ташкил қила оладиган малакали мутахассислар тайёрлаш таълим тизимининг негизи ҳисобланади.

06.01.09- Ўсимликларни ҳимоя қилиш ихтисослигининг вазифаси - қишлоқ хўжалик экинларига зарар етказувчи зараркунанда ва касалликларнинг миқдори, зарарли турлари, зарар етказиши, биологик, экологик хусусиятларини, ўсимликларни зараркунанда ва касалликларига аниқ ташҳис қўйиш, уларни ҳисобга олиш усулларини ўрганиш ва зарарли организмларни келиб чиқиш сабабларини аниқлаш, кўзғатувчиларни турлар таркибини аниқлашдан иборат.

Ушбу мақсадга эришиш учун фан талабаларни назарий билимлар, амалий кўникмалар, ўсимликлар ҳимояси ва энтомологик жараёнларга услубий ёндашув ҳамда илмий дунёқарашини шакллантириш вазифаларини бажарад Бунда, илғор педагогик технологиялардан фойдаланган ҳолда билимларни ошириш ва кўникма ҳосил қилишдан иборатдир.

06.01.09- Ўсимликларни ҳимоя қилиш ихтисослиги бўйича таянч докторантурага кирувчи даъвогарлар учун 5А410301 – Ўсимликлар ҳимояси (усуллари бўйича), 5А410302 – Энтомология, 5А410303 – Фитопатология, 5А410304 – Ўсимликлар ҳимоясида мониторинг ва башорат ва 5А411501 – Ўсимликлар ва қишлоқ хўжалик маҳсулотлари карантини магистратура мутахассисликлари ўқув режасига асосан 5 та ихтисослик фанлари бўйича: “Қишлоқ хўжалик энтомологияси”, “Қишлоқ хўжалик фитопатологияси”, “Ўсимликларни уйғунлашган ҳимоя қилиш”, “Ўсимликларни кимёвий ҳимоя қилиш” ва “Ўсимликларни биологик ҳимоя қилиш” фанларидан саволлар базаси шакллантирилган.

Бу фанлар ўз негизида қамраб олинган маълумотлар қуйида батафсил келтирилган.

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ЭНТОМОЛОГИЯСИ

фани бўйича:

Қишлоқ хўжалиги энтомологияси фанига кириш. Зараркунандаларга қарши курашнинг асосий усуллари. Қишлоқ хўжалиги ўсимликларининг карантини. Ҳаммаҳўр зараркунандалар, термитлар ва уларга қарши кураш. Ғўзанинг сўрувчи ва кемирувчи зараркунандалари уларга қарши кураш чоралари. Ғўзанинг карантин зараркунандалари. Бошоқли дон экинлари

зараркунандалари ва уларга қарши кураш чоралари. Шоли зараркунандалари ва уларга қарши кураш чоралари. Мойли экинларнинг зараркунандалари ва уларга қарши кураш чоралари. Дуккакли-дон экинлари зараркунандалари ва уларга қарши кураш чоралари. Ем-хашак экин зараркунандалари ва уларга қарши кураш чоралари. Итузумгулдош сабзавот экинларининг зараркунандалари ва қарши кураш чоралари. Бутгулдош сабзавот экинларининг зараркунандалари ва қарши кураш чоралари. Пиёз, саримсоқпиёз ва сабзи зараркунандалари. Полиз экинларининг зараркунандалари ва қарши кураш чоралари. Картошка экинларининг зараркунандалари ва қарши кураш чоралари. Мевали экинларнинг сўрувчи зараркунандалари ва кураш чоралари. Мевали экинларнинг мева зараркунандалари ва кураш чоралари. Мевали экинларнинг барг ва поя зараркунандалари. Мевали экинларнинг карантин зараркунандалари. Ток экинининг зараркунандалари ва кураш чоралари. Субтропик экинларининг зараркунандалари. Манзарали ва ўрмон дарахтларининг зараркунандалари ва уларга қарши кураш чоралари. Тут зараркунандалари ва кураш чоралари.

ЎСИМЛИКЛАРНИ УЙҒУНЛАШГАН ҲИМОЯ ҚИЛИШ

фани бўйича:

Ўсимликларни зараркунанда организмлардан уйғунлашган ҳимоя қилиш фанининг мақсади ва вазифаси, зарарли организмларни қишлоқ хўжалик экинларига етказаетган зарари, қарши кураш усуллари. Зарарли организмларга қарши чидамли навларни жорий этишнинг уйғунлашган ҳимоя қилишда аҳамияти. Уйғунлашган ҳимоя қилишда кимёвий усулнинг қўлланиши. Кимёвий усулнинг афзаллиги ва камчиликлари. Пестицидларни кимёвий таркиби, қўлланиш объектлари ва организмга қараб таснифланиш. Зарарини камайтириш йўллари. Замонавий пестицидларга бўлган талаблар. Зараркунандаларга касаллик кўзғатувчиларига ва бегона ўтларга қарши қўлланиладиган пестицидлар. Агротехник кураш усулининг моҳияти. Агротехник тадбирларни зараркунанда, касаллик ва бегона ўтларни йўқотишдаги ўрни. Уйғунлашган ҳимоя қилишда агротехника тадбирларни аҳамияти. Зарарли организмларга қарши биологик кураш усулини қўллашнинг моҳияти ва йўналишлари. Уйғунлашган ҳимоя қилишда биологик ва генетик усуллардан фойдаланиш. Биомахсулотларни биологик лабораторияда кўпайтириш технологиялари. Физик усулнинг моҳияти. Механик усулнинг моҳияти. Генетик усулнинг моҳияти ва қўлланилиши. Карантин ва генетик кураш усулининг моҳияти. Карантин турлари. Карантин тўғрисидаги қонуннинг қўлланилиши. Ғўзада учровчи асосий зараркунандалар, касалликлар ва бегона ўтларга қарши кураш тизими. Ғалла экинларида учровчи асосий зараркунандалар, касалликлар ва бегона ўтларга қарши кураш тизими. Дон дуккакли экинларда учровчи асосий зараркунандалар, касалликлар ва бегона ўтларга қарши кураш тизими. Ем хашак экинларида учровчи асосий зараркунандалар, касалликлар ва бегона ўтларга қарши кураш тизими. Сабзавот ва полиз экинларида учровчи асосий зараркунандалар, касалликлар ва бегона ўтларга қарши кураш тизими.

Мевали боғларда учровчи асосий зараркунандалар, касалликлар ва бегона ўтларга қарши кураш тизими. Токда учровчи асосий зараркунандалар, касалликлар ва бегона ўтларга қарши кураш тизими. Цитрус ўсимликларида учровчи асосий зараркунандалар, касалликлар ва бегона ўтларга қарши кураш тизими.

ЎСИМЛИКЛАРНИ КИМЁВИЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШ

фани бўйича:

Пестицидларнинг таснифланиши, пестицидларнинг келиб чиқиши. Токсикология тўғрисида тушунча. Заҳар ва заҳарланиш тўғрисида тушунча. Пестицидларни заҳарлилигини белгиловчи омиллар ва қўллаш меъёрлари. Пестицидларни зарарли организмларга кириш йуллари. Организмларнинг заҳарга жавоб реакцияси, чидамлилиқ ва унинг хиллари. Пестицидларнинг қўллаш шакллари ва зараркунандаларга қарши қўллаш усуллари. Инсектицидлар ва акарицидлар. Фосфорорганик инсектоакарицидлар. Сунъий пиретроидлар ва янги инсектицидлар. Ихтисослашган акарицидлар. Фунгицидлар ва уларнинг таснифи. Аноорганик фунгицидлар, уларнинг таъсир механизми, қўлланилиш хусусиятлари. Уруғларни экишдан олдин дорилашда қўлланиладиган препаратлар. Нематицидлар ва родентицидлар. Биопрепаратлар, феромонлар ва уларнинг қўлланилиши. Фумигантлар, минерал мойлар ва бошқа инсектицидлар. Гербицидлар. Бегона ўтларга қарши курашда қўлланиладиган кимёвий воситаларни таснифлаш. Бир йиллик ва кўп йиллик бегона ўтларга қарши қўлланиладиган гербицидлар. Дефолиантлар ва десикантлар. Ўсимликларни ўсишини бошқарувчи препаратлар. Омбор зараркунандаларига қарши курашда қўлланиладиган препаратлар.

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ФИТОПАТОЛОГИЯСИ

фани бўйича:

Вўза касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Ғалла донли экинларнинг касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Беда касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Тола олинадиган ўсимликлар касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Мой олинадиган ўсимликлар касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Лавлаги касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Картошка касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Картошка касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Картошка касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Карам касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Сабзи касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Пиёз ва саримсоқ касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Кўкатлар касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Полиз экинлари касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Уруғ мевали дарахтлар касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Данак мевали дарахтларнинг касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Ток касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Цитрус экинлар касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Ёнғоқ мевали

Ўсимликларнинг касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Манзарали дарахтлар ва гулларнинг касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Тут касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари.

ЎСИМЛИКЛАРНИ БИОЛОГИК ҲИМОЯ ҚИЛИШ

фани бўйича:

Биологик усулнинг тарихи, ривожланиши, биоценоздаги организмларни ўзаро муносабати. Ҳашаротларда касалликларни кўзгатувчи микроорганизмлар. Микробиопрепаратлар ва уларни қишлоқ хўжалик экинлари зараркунандаларига қарши қўллаш. Агробиоценозда зарарли организмлар ва уларнинг табиий қушандалари орасидаги озикланиш алоқалари. Ёўза зараркунандаларини текинхўр ва йиртқичларининг турлари. Ўргимчаксимон йиртқичлар, уларнинг биологик усулдаги аҳамияти. Галла экинлари зараркунандаларини текинхўр ва йиртқичларнинг турлари. Сабзавот экинлари ва зараркунандаларининг йиртқич энтомофаглари. Полиз экинлари ва зараркунандаларининг йиртқич энтомофаглари. Картошка экинлари ва зараркунандаларининг йиртқич энтомофаглари. Боғ экинлари зараркунандаларининг энтомофаглари ва акарифаглари. Сохта ва бошқа турлардаги қалқондорларнинг энтомофаглари. Иссиқхона зараркунандаларнинг энтомофаглари. Энтомофаглари лаборатория шароитида кўпайтириш усуллари ва ишлаб чиқаришда қўлланилиши. Трихограммани кўпайтириш усули. Браконни кўпайтириш усули. Олтинкўзни кўпайтириш усули.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Ш.М.Мирзиёев. Олий Мажлисга Мурожаатнома, Тошкент, 2020 йил 24 январ.
2. Ш.М.Мирзиёев “Буюк келагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курашимиз”.- Тошкент: - “ Ўзбекистон”, 2017 й.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида” ги ПФ-4947-сонли Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда.
4. Agrios G. N. Plant pathology. 5th ed. Elsevier, 2008, xviii + 922 pp.
5. Алимухамедов С.Н., Хужаев Ш.Т. - Ғўза зарақунандалари ва уларга қарши кураш (Дарслик) - Т. 1991.-94-78 б.
6. Болтаев Б.С. Бўриев Х.Ч., Ғофурова Л.А. - Ғўзани зарақунандалардан уйғунлаштирилган тарзда химоя қилишда биологик усулнинг қўлланиши. Кўрғазмали қўлланма. Тошкент, 2002. -26 бет.
7. Болтаев Б., Турсунов И.- Қишлоқ хўжалик экинлари зарақунанда касаллик ва бегона ўтларга қарши кураш чораларини ўтказиш бўйича қўлланма (тавсиянома) Ўсимликларни химоя қилиш маркази. Самарқанд, 2008 й. -14бет.
8. Болтаев Б. Худудий агрономлар назаратчилар ва биолоборатория ходимлари учун қўлланма (тавсиянома) Самарқанд Ўсимликларни химоя қилиш маркази 2008 й - 8 бет.
9. Кимсанбоев Х.Х. ва бошқалар. Ўсимликларни кимёвий химоя қилиш. Тошкент, “Ўқитувчи”, 1997, 279 б.
10. Кимсанбоев Х.Х. ва бошқалар. - Умумий ва қишлоқ хўжалик энтомологияси. (Дарслик) Тошкент 2002. -87 б.
11. Кимсанбоев Х.Х., Халилов К- ва бошқалар - Ўсимликларни уйғунлашган химоя қилиш. "Хйп" нашриёти. Тошкент, 1998. Услубий қўлланма. -45-бет.
12. Кимсанбоев Х.Х., Сулаймонов Б.А., Болтаев Б.С. Защита паслёновых овощных культур и картофеля от вредителей и болезней. (пособие для фермеров) қўлланма Тошкент 2013 й.
13. Пересыпкин В.Ф.. “Сельскохозяйственная фитопатология”. Колос, М., 1988.
14. Интегрированная защита растений от вредителей и болезней в Восточной Европе и на Кавказе Будапешт, 2017.
15. Сулаймонов Б.А. и др. Вредители и болезни бахчевых и тыквенных овощных культур и меры борьбы с ними. Ташкент, 2016, ТошДАУ нашр тахририяти бўлими, с 176.
16. Сулаймонов Б.А., Болтаев Б.С., Комилов Ш Қишлоқ хўжалик экинларини зарақунандалари, касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари (услубий қўлланма) Фермерлар учун қўлланма Тошкент 2013 й.

17. Сулаймонов Б.А., Болтаев Б.С. ва бошқ. Вредители и болезни бахчевых и тыквенных овощных культур и меры борьбы с ними. Учебное пособие Тошкент 2016 й.
18. Сулаймонов Б.А., Болтаев Б.С., Комилов Ш.Г. Қишлоқ хўжалик экинларини зараркундалари, касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари (услугий қўлланма) Фермерлар учун қўлланма. Тошкент 2013 й.-32 б
19. Сулаймонов Б.А., Болтаев Б.С. ва бошқ. Қишлоқ хўжалик энтомологияси ва карантин асослари фанидан лаборатория машғулоти. Ўқув қўлланма Тошкент 2014 й.
20. Сулаймонов Б.А., Болтаев Б.С. ва бошқ. Боғ, токзор ва дала экинларининг зараркунда, касалликлари ҳамда уларга қарши кураш усуллари. Монография Тошкент 2018 й.
21. Тўрақулов Х.С., Бабоев С.К., Гулмуродов Р.А. Буғдойнинг занг касалликлари. Тошкент, 2015, “НАВРОЗ” нашриёти, 119 б.
22. Ҳасанов Б.А., Сафаров А.А. Ёнғоқ дарахтининг касалликлари. Тошкент, 2019, ТошДАУ нашр тахририяти бўлими, 155 б.
23. Ҳасанов Б.А. Микология. Тошкент, 2019, ТошДАУ нашр тахририяти бўлими, 503 б.
24. Ҳасанов Б.А. Қишлоқ хўжалик экинларининг касалликлари ва уларга қарши кураш чоралари. Тошкент, 2011, ТошДАУ нашр тахририяти бўлими, 207 б.
25. Ҳасанов Б.А. ва бошқалар. Ғўзани зараркунда, касалликлар ва бегона ўтлардан ҳимоя қилиш. Тошкент, 2002, 379 б.
26. Ҳасанов Б.А., Очилов Р.А., Гулмуродов Р.А. Сабзавот, картошка ҳамда полиз экинларининг касалликлари ва уларга қарши кураш. Тошкент, 2009, 244 б.
27. Хамраев А.Ш., Бекчанов Х.У., Абдуллаев И.И., Кожевникова А.Г – Хашаротлар туркумларини аниқлагич жадвали юзасидан услубий қўлланма. Урганч-2008.
28. Холмуродов Э., Болтаев Б. ва бошқ.- Умумий Энтомология, ўсимликларни зараркундалардан уйғунлашган ҳимоя қилиш ва зоология асослари. (Ус.қўлланма). ТошДАУ нашр тахририяти. Тошкент, 2012
29. Хўжаев Ш.Т. “Энтомология, қишлоқ хўжалик экинларини ҳимоя қилиш ва агротоксикология асослари. Тошкент, “Фан”. 2016. (дарслик).
30. Ҳасанов Б.А. ва бошқалар. Мевали ва ёнғоқ мевали дарахтлар, цитрус, резавор мевали буталар ҳамда ток касалликлари ва уларга қарши кураш. Тошкент, 2010, 316 б.
31. Ҳасанов Б.А., Очилов Р.О., Бойжигитов Ф.М. Мевали дарахтларнинг монилюоз касалликлари. Тошкент, 2019, “НИСОПОЛИГРАФ”, 167 Б.

32. Ҳасанов Б.А. ва бошқалар. Ўсимликларнинг карантин касалликлари. Тошкент, 2019, 260 б.
33. Юсупов А.Х., Кимсанбоев Х., Б Сулаймонов Б- Боғ зараркунандалари ва уларга қарши кураш чоралари (ўқув қўлланма)
Ўзбекистон Миллий энциклопедияси Давлат илмий нашриёти. Тошкент 2007 й. -95 бет.
34. Ўсимликларни зараркунанда, касаллик ва бегона ўтлардан химоя қилиш тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси қонуни. Тошкент, 2000.

**Ш.РАШИДОВ НОМИДАГИ САМАРҚАНД ДАВЛАТ
УНИВЕРСИТЕТИНИНГ ТАЯНЧ ДОКТОРАНТУРА
ИХТИСОСЛИКЛАРИГА КИРИШ СИНОВЛАРИ УЧУН МАХСУС
ФАНЛАРДАН ДАЪВОГАРЛАРНИНГ БИЛИМЛАРИНИ БАҲОЛАШ
МЕЗОНИ**

Синов топшириш шакли	Ёзма
Ажратилган вақт	120 дақиқа
Саволлар сони	5
Ҳар бир савол учун белгиланган балл	20
Максимал балл	100
Ўтиш бали	55